

A Lisszaboni Stratégia és a vállalati versenyképesség¹

Czakó Erzsébet

Egyetemi docens, igazgató
Budapesti Corvinus Egyetem, Vállalatgazdaságtan Intézet

Kivonat

A Magyar Közgazdasági Társaság fő témájához (Lisszaboni reformok – Magyarországi megvalósítás) kapcsolódóan az előadás fő kérdésköre, hogy az Európai Unió (EU) versenyképesség felfogása és a Lisszaboni Stratégia tartalma hogyan változott az elmúlt években, a 2000. márciusi Európai Tanácson történt meghirdetése óta, és ez milyen következményekkel járhat a vállalati versenyképességre. A Lisszaboni Stratégiát az Európai Unió versenyképességét előmozdító koncepcióként és tervként értelmezzük.

Bevezetés

Elsőként az Európai Unió szintjén értelmezett versenyképesség koncepcióját tekintjük át a legfrissebb versenyképességi jelentés alapján. Ezt követően a Lisszaboni Stratégia tartalmának metamorfózisait taglaljuk annak fényében, hogy hogyan jelent meg különböző európai uniós döntés előkészítő, ill. döntéshozatali grémiumok dokumentumaiban. Az előadás a 2008-tól megújított Lisszaboni Stratégia (Community Lisbon Strategy) elemeit tekinti át részletesen, végül azt vizsgálva, hogy ezek milyen hatásokkal járhatnak a vállalatok versenyképességére. Az előadás az EU honlapokon elérhető dokumentumok áttekintésére és elemzésére épül, és támaszkodik az előadó e témakörben végzett korábbi kutatásaira. (Lásd Chikán – Czakó 2003, Czakó 2004, Czakó 2005, Czakó 2007).

Versenyképesség értelmezése az Európai Unió szintjén – versenyképességi jelentés, 2007.

Mit jelent és hogyan kerül meghatározásra és értelmezésre a versenyképesség koncepciója az Európai Unió szintjén? Hogy e kérdést megválaszoljuk, az *EU 2007-es versenyképességi jelentését (European Competitiveness Report)* idézzük illusztrációként (CEC2007d). Választásunkat két indokkal támasztjuk alá. Amellett, hogy ez a legfrissebb, 1994 óta a tízedik EU versenyképességi jelentés, a jelentéssel párhuzamosan elkészült kommunikéből kiderül (CEC2007c), hogy 2006-ban átalakításra került, és már a 2006-os jelentésben is érvényesítették azt, hogy „alapos elemzési támaszul szolgáljon a Lisszaboni Stratégiai mikroökonómiai pilléréhez” (im. 2. old.).

A versenyképesség értelmezése

A korábbi versenyképességi jelentéshez viszonyítva a versenyképesség felfogása alapvetően nem változott: „a versenyképességet mint egy ország vagy régió fenntartható életszínvonal-növekedést értelmezzük, olyan alacsony szándékolatlan munkanélküliséggel, amellyel lehetséges.” (SEC2007d, 6. old., vö. Chikán – Czakó, 2008) Ezt követően azonban a definíció a következőkkel folytatódik: „Az ipari szektorok szintjén, a világpiaci pozíció fenntartása és javítása a versenyképesség fő kritériuma.” (uo.) Ez utóbbi kiegészítés azt jelenti, hogy a

¹ Megjelent: Halm Tamás (szerk.) Lisszaboni reformok – magyarországi megvalósítás. 46. Közgazdász-vándorgyűlés előadásai. Magyar Közgazdasági Társaság, Budapest, 209-220. old.

versenyképesség értelmezésébe bekerült a vállalati versenyképességhez közelebb vivő megközelítés (ipari szektorok), és a nemzetközi dimenzió (világpiaci pozíció).

A jelentés a termelékenység növekedését meghatározó tényezőkre összpontosít. A termelékenység kapcsán a hangsúly pedig a teljes tényező termelékenység (total factor productivity) koncepcióját emelik ki, ami „a termelékenység növekedésnek az a része, amelyet az olyan immateriális tényezők generálnak, mint a technikai haladás vagy a szervezeti innovációk a növekvő inputok, pl. tőke helyett.” (CEC 2007c, 3. old.) Vagy ahogyan a kifejtésben utalnak rá (CEC 2007d, 43. old.) „a termelékenység növekedésnek az a része, amit nem lehet egykönnyen olyan mérhető tényezőkhöz, mint tőkeintenzitás vagy munkaerő minősége kapcsolni, hanem kevésbé kézzel fogható tényezőknek tulajdonítható, mint a technikai vagy szervezeti fejlődés. Ezeket a tényezőket a Lisszaboni Stratégia mikroökonómia pillére magába foglalja: amelyek előmozdítják a technológiai haladás (a K+F-be történő nagyobb befektetés, e mellett eredményeinek jobb felhasználása is), az IKT² használata, verseny, termékpiacok reformja és infrastruktúrák.”³

Összességében azt mondhatjuk, hogy a 2007-es versenyképességi jelentés a 4-5 évvel korábbiakhoz viszonyítva az alábbiakban hozott újdonságokat:

- *Nemzetközi dimenzió* megjelenése: az iparági szinten értelmezett versenyképességnél hangsúly helyeződött a globális piaci pozíciók alapján történő értékelésre.
- *A teljes tényező termelékenység koncepciója* a termelékenység alakulásának vizsgálatában szerepet kapott.
- *Reflektálás a Lisszaboni Stratégia* eredményeire, különösen a mikroökonómiai pillérré.

A viszonyítási pontok

A versenyképességi jelentés leszögezi, hogy a „versenyképesség koncepciója nem szükségképpen jár együtt egy összehasonlítási megközelítéssel” (CEC2007d, 6. old.), azonban az országok közötti összehasonlítás, különösen az Amerikai Egyesült Államokkal, hasznos lehet. Ez a megközelítés az elemzésekre kevésbé igaz, hiszen a tanulmány igen nagymértékben él az összehasonlítás eszközével. A tanulmány kifejtésében az összehasonlításoknál a következőket találjuk:

- *Amerikai Egyesült Államok (USA)* (pl. GDP és termelékenység növekedési üteme, foglalkoztatottság) adatai összehasonlítva EU célkitűzésekkel, és EU27, EU25, EU15⁴ értékekkel
- *EU célkitűzések* (pl. K+F kiadások GDP arányában; foglalkoztatottság) összehasonlítva az EU27, EU25 ill. EU15 átlagértékeivel és tagországokra vonatkozó értékekkel
- *EU27, EU25, EU15 átlagértékek* összehasonlítva tagországok értékeivel.

Új terület

A 2007-es versenyképességi jelentésben igen jelentős teret szentelnek az előrejelzéseknek. Ezek az előrejelzések különösen a termelő és szolgáltató vállalatok jövőbeli lehetőségeit és magatartását befolyásoló nemzetközi trendeket igyekeznek feltérképezni irodalom összefoglalók alapján. Ezzel arra igyekeznek választ adni, hogy milyen „jövőkép” vázolható fel az Európai Unió termelő és szolgáltató vállalatai számára.

² információs-kommunikációs (info-kom) technológiák

³ Megjegyezzük, hogy ez a megközelítés nagymértékben összecseng az OECD többtényezős termelékenységre irányult kutatásainak megközelítésével, és azok eredményeivel. Lásd Czakó (2007), és Chikán – Czakó (2008).

⁴ Az EU 27, 25 ill. 15 tagországa.

A Lisszaboni Stratégia és metamorfózisai

A Lisszaboni Stratégiáról 2002 óta (WEF 2002) számos elemzés látott napvilágot. Az elemzések egy része a 2000. márciusi ambiciózus célkitűzés megvalósulását igyekszik értékelni (lásd pl. Mundschenk et. al, 2006) mások arra keresnek választ, hogy egyáltalán hogyan lehet értelmezni az Európai Tanács dokumentumaként artikulálódott és formálódó Lisszaboni Stratégiát (lásd pl. Gács 2005). Az itt következő tárgyalásban olyan dokumentumokként tekintjük a Lisszaboni Stratégiára, mint amely az Európai Unió és tagállamai versenyképességét előmozdítani szándékozó koncepció és terv. Az áttekintés arról nyújt egy képet, hogy a koncepció hogyan formálódik tervekké, milyen elemek kerülnek kiemelésre e tervekben, és milyen eszközök kerülnek meghatározásra a tervek megvalósítására.

1. táblázat: A Lisszaboni Stratégia területei⁵

1. A tudásalapú gazdaság és társadalom (gazdasági)	2. Az EU társadalmi modelljének modernizálása (társadalmi)	3. Fenntartható fejlődés (környezeti)
<ul style="list-style-type: none"> • az információs társadalmat és a K+F-et szolgáló jobb politikák • a versenyképességet és innovációt támogató strukturális reformok fokozása • a belső piac megteremtésének befejezése 	<ul style="list-style-type: none"> • az emberekbe történő investálás: oktatás és képzés • aktív foglalkoztatás- politika • a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem 	<ul style="list-style-type: none"> • klímaváltozás hatásaival való megbirkózás • fenntartható közlekedés • közegészségügyi kihívások: élelmiszerbiztonság, kémiai anyagok, járványok kezelése, ill. hatásai • természeti erőforrások fenntartható használata
4. Egészséges gazdasági kilátások és kedvező növekedési lehetőségek fenntartása (kormányzói)		
<ul style="list-style-type: none"> • megfelelő makrogazdasági politikák alkalmazása • új, nyitott módszerek és koordináció bevezetése a tagállamok támogatására • a szükséges források mobilizálása 		

Forrás: EC⁶ (2000) és EC (2001), valamint EC(2005) alapján

A Lisszaboni Stratégia a 2000. márciusi Európai Tanácson került megfogalmazásra, és a márciusi elnökségi összefoglaló tartalmazza. A sokat idézett memorandum szerint a cél az, hogy az Európai Unió „váljon a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává, képesség a fenntartható gazdasági növekedésre, amely több és jobb munkahellyel és nagyobb társadalmi kohézióval jár.” A memorandumban szerepelt egy időpont – különösen ez tette kritika tárgyává a Lisszaboni Stratégiát – 2010, és szerepeltek benne a megfogalmazott célkitűzést elérni hivatott, kiemelten kezelendő területek. Két olyan hiányosságot emelek ki, amelyek az általam áttekintett elemzések nem szoktak megemlíteni. Az egyik, hogy 2000 márciusában már az új költségvetési ciklus már elindult. A másik, hogy a 2000-es év elején már azonosításra kerültek az info-kom technológiai forradalom Egyesült Államokban, és néhány EU-tagországban (pl. Írország, Svédország, Finnország) tapasztalt, a

⁵ A Lisszaboni Stratégia tartalmának számos felosztása ismeretes: az eltelt nyolc évben a Bizottság éppúgy fejlesztette a stratégia tartalmi elemeit, mint ahogyan az annak koherenciáját és eredményeit vizsgáló elemzők. Az itt szereplő felosztás az Európai Tanács lisszaboni és göteborgi ülése dokumentumain alapul. Figyelembe vettük, hogy az egyik terület szerepe megváltozott. A táblázat alján szereplő terület az eredeti dokumentumban 3. területként szerepelt. Ez a terület tartalmánál és jellegénél fogva a táblázatban szereplő olyan támogató területté vált, amely a fentiek megvalósítását hivatott támogatni.

⁶ EC – European Council

makrogazdasági adatokban is mérhető „áldásos” hatásai. Ezek az „áldásos hatások” az 1990-es évek végén „új gazdaság” (new economy) elnevezés alatt kaptak igen nagy figyelmet vezető amerikai közgazdászok körében. A XXI. század elején pedig a jelenség módosult és tágabban értelmezve, a tudásalapú gazdaság és társadalom néven állandósulni látszik.

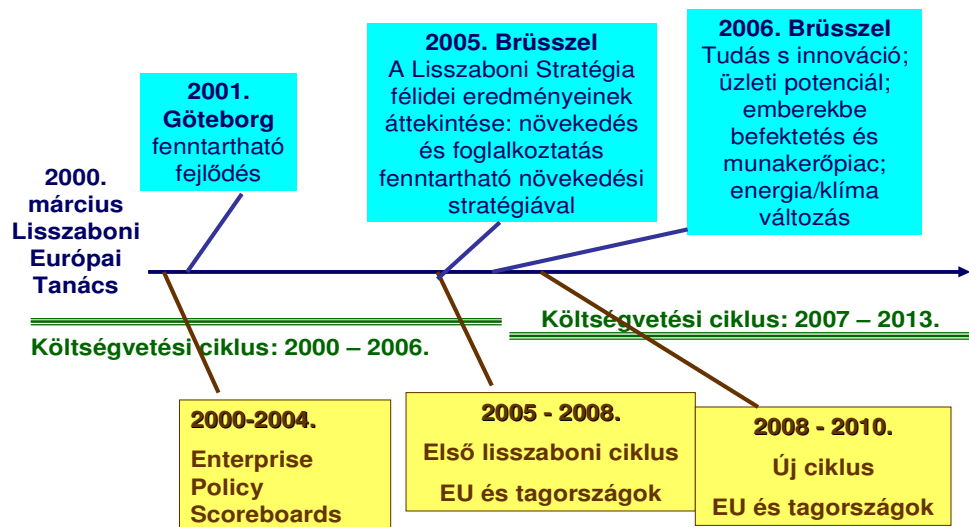
Az 1. táblázat a 2001-es, Göteborgi Európai Tanács memorandumának figyelembevételével olvasatomban a Lisszaboni Stratégia négy területét határozta meg. A táblázat vastagbetűs elnevezéseinél zárójelben a 2005. tavaszi újraindítás nyomán „dimenzióknak” nevezett elnevezéseket is szerepeltetem. Mint látni fogjuk, a felsorolásokban szereplő területek (különösen 1-3. pontok) visszaköszönnek a 2005-ös újraindításnál (EC 2005) is, és a 2008-as újrafogalmazásnál. (CEC 2007a és 2007b)

A 2000-es és 2001-es tavaszi Európai Tanács célkitűzéseit a Bizottság (European Committee) igyekezett munkájában érvényesíteni. Ennek egyik példjaként a vállalati közpolitikai eredményjelzőket (Enterprise Policy Scoreboards) említem (lásd Czakó, 2007).

A Lisszaboni Stratégia eredményeiről, mint említettük, számos áttekintés született (pl., Kok-jelentés, Sapir-jelentés – mindkettő 2004-ben -, Farkas (szerk.) 2007). Ezek közül vélhetően a 2004-es Kok-jelentés (Kok, 2004) volt a legnagyobb hatással. A 2005-ben újraindított Lisszaboni Stratégia kulcs szavai is a jelentést idézik: növekedés és foglalkoztatás.

A Lisszaboni Stratégia alakulásának mérföldköveit foglaltam össze az 1. ábrában, az Európai Tanács üléseinek és a Bizottság dokumentumára építve.

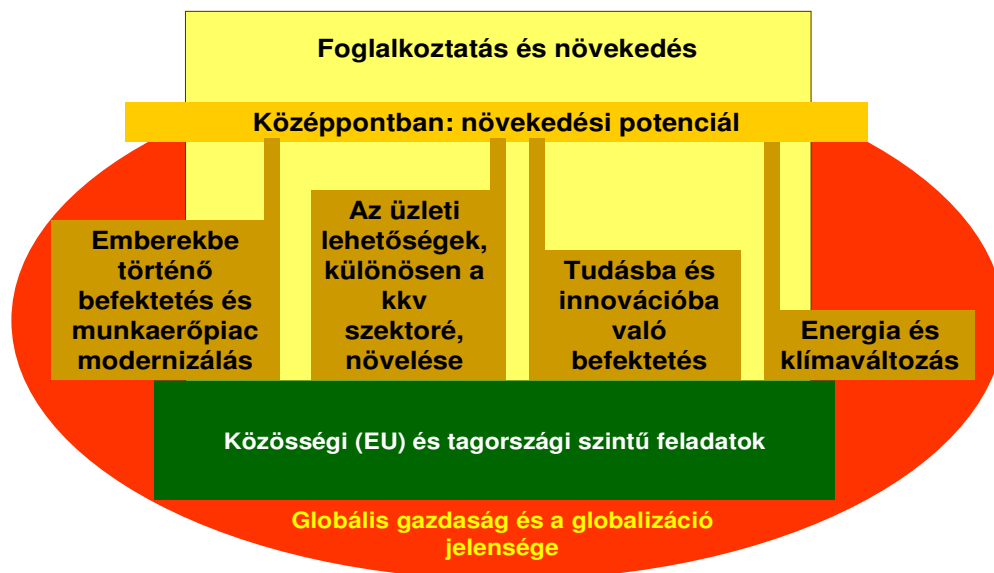
1. ábra A Lisszaboni Stratégia formálódásának mérföldkövei

Az 1. ábrán a felső részben azok az Európai Tanácsok szerepelnek, amelyek nyomán érdemi változtatásokra került sor a Lisszaboni Stratégiában. Itt a 2005. márciusi Európai Tanácsot emelem ki: ekkor került a Lisszaboni stratégia újra indításra a 2005-2008-as időszakra. Ez az újraindítás számos tapasztalatot figyelembevett. Az egyik, hogy tagországok szintjén is törekedtek tartalmi összehangolásra. Ezt szolgálták a 2005 közepén a tagországok és a közösség számára, a gazdasági közpolitikákhoz megfogalmazott átfogó irányelvek. (OJEU,

2005). Ebben a javaslatban szétválasztásra kerültek a makro- és mikropolitikák. A javaslat A része a „Növekedés és foglalkoztatást szolgáló makrogazdasági politikák” címet viseli, a B része pedig az „Európa növekedési potenciálját szolgáló mikrogazdasági reformok” címet. Úgy tűnik, a B rész adja a versenyképességi jelentésnél a már említett „mikrogazdasági pillér”-ét a Lisszaboni Stratégiának. A másik az erőforrások mozgósítása. (Az ábra közepén feltüntettük a költségvetési ciklusokat. Eddig a Lisszaboni Stratégia két költségvetési ciklust érint(ett): a 2000-2006. és a 2007-2013 időszakokat.) Az Európai Tanács a 2007-2013. pénzügyi irányelveinél (financial perspectives) a Lisszaboni Stratégiát szolgáló prioritások figyelembevételét is említette 2005 decemberi ülésén, és be is kerültek a költségvetési időszak fejezetei közé.

2. ábra A megújított Lisszaboni Stratégia 2008-tól

A 2008-2010 időszakra újra fogalmazott Lisszaboni Stratégia (Community Lisbon Programme, CPL) került kimunkálásra, ami 10 kulcsfontosságú cél teljesítését irányozza elő 2010-re (ezeket a következő fejezetben ismertetjük). A 10 cél mindegyikéhez akcióprogram tartozik, amely a teendőket (1) intézkedésekre az Európai Bizottságnak (2) más intézmények számára megfogalmazott prioritásokhoz és akciókhoz (pl. Európai Tanács és Európai Parlament), és (3) meglévő programokhoz kapcsolja. A 10 célt 4+1 területhez kapcsoltnak foglalják össze (CEC 2007a). A 2. ábrán azt látható, hogy ez a négy terület a növekedési potenciál növelését szolgálja – azaz ezek képezik a Lisszaboni Stratégia mikroökonómiai pillérét. Az ábrán nem szereplő ötödik terület a külgazdasági kapcsolatokra vonatkozik, és az ábrán „Globális gazdaság és a globalizáció jelensége” dimenziót igyekszik kezelni.

A célok megvalósítására a Közösség pénzügyi forrásai kerülnek mobilitásra, melyet a táblázat tartalmaz. Az idézett dokumentum 438 mrd eurót mozgósítását nevesíti 2008-2010-re, két területről, a többi esetben összegek nem kerültek említésre.

2. táblázat Források a megújított Lisszaboni Stratégia céljai megvalósítására, 2008 – 2010.

Forrás	Összeg, mrd Euró
European Cohesion policy program	347
European Agricultural Fund for Rural Development (EFARD)	91
Lifelong Learning Programme	
European Globalisation Adjustment Fund	
Összesen	438

Forrás: CEC (2007a), 5. old.1

A megújított Lisszaboni Stratégia következményei a vállalati versenyképességre – a célok megvalósítására vonatkozó akciók és következményeik

Az alábbiakban a 2. ábránál szereplő területekhez kapcsolva ismertetjük a megfogalmazott célokat (1-10 sorszámmal), és az hozzájuk sorolt akciókat. Az ismertetést követően kétféle szempontból értékeljük a hároméves időtávra meghatározott célokat és akciókat: hogyan viszonyulnak az eredeti, az 1. táblázatban bemutatott célkitűzésekhez, és milyen hatással lehetnek a vállalati versenyképességre.

1. Emberekbe történő befektetés és munkaerőpiac modernizálása

1.cél: Új társadalmi menetrend (**Social Agenda**) az oktatás, a migráció és a demográfiai trendek figyelembevételével

A Megújított Social Agenda 2008-ra

B A végzettségek átláthatóságának, elismerésének és összehasonlíthatóságának erősítése

C EU-szinten a munkaerő-piaci és képzettségi trendek és szükségletek előrejelzésének javítása

2. cél: Bizottsági javaslat egy EU szintű közös migrációs politikára – célja az EU céljait szolgáló bevándorlási politika

A Egy közös bevándorlási politika elfogadása, ami megfelel az EU munkaerő-piaci igényeinek, beleértve a „kék kártya” eljárást⁷ is a magas képzettségű munkavállalók vonzására.

Az első a területet az 1. táblázatban szereplőkkel összehasonlítva, azt látjuk, hogy ez a terület leginkább a 2. oszlopnak (EU társadalmi modelljének modernizálása, társadalmi dimenzió) feleltethető meg elsősorban. Az 1. táblázatból a „társadalmi kirekesztés elleni küzdelem” nem szerepel a területnél szereplő célok ill. akciók között. Szerepel azonban a migrációs politika, ami a globális kihívások e területen történő kezelésének is tekinthető.

A két cél egyértelműen az Európai Unió munkaerőpiacának rugalmasabbá tételét hivatott szolgálni. Egyrészt a munkaerő EU-n belüli mobilitását igyekszik előmozdítani, másrészt pedig az esetleges hiányokat a migrációs politikával igyekszik orvosolni. Várhatóan e célok teljesülése képzetten és olcsóbb munkaerőt jelent a vállalatok számára.

2. Az üzleti lehetőségek, különösen a KKV szektoré

3. cél: A Közösség új Kisvállalati Törvény (**Small Business Act, SBA**) fogad el annak érdekében, hogy az KKV-k növekedési potenciálja életciklusuk folyamán kibontakozhasson.

⁷ Blue card scheme: a Bizottság javaslat tervezeteket készített el, a magas szintű végzettségű EU-ba bevándorolni akarókra vonatkozik.

- A SBA elfogadása, amely elveket és konkrét intézkedéseket tartalmaz, hogy a KKV-kat életciklusuk alatt támogassa
- B Az Acquis Communautaire áttekintése a KKV-k szempontjából

4. cél: A Közösség az EU **adminisztrációs terhek 25%-os csökkentése** irányába mozdul el 2012-ig, és egy ambiciózus egyszerűsítési programot vezet be.

- A A folyamatban lévő eljárások folytatása a vállalkozásokat terhelő szükségtelen adminisztratív terhek csökkentésére
- B Az EU jogszabály alkotásához kapcsolódó Akció Program teljes megvalósítása a belőle következő adminisztratív terhek csökkentésére.

5. cél: A Közösség erősíti az **egységes piacot, növeli a szolgáltatások terén a versenyt**, és további lépéseket tesz a **pénzügyi szolgáltatások integrálására**.

- A Különösen a kulcsfontosságú szolgáltatások és hálózatos iparágak esetében az egységes piac erősítése és a szektorális monitoring erősítése, és ahol lehetséges a szabályozás javítása.
- B Átfogó és időszerű „Szolgáltatási Direktíva” (Service Directive) biztosítása.
- C Az Egységes Euró Fizetési Övezet megvalósítása, korlátok csökkentése és a verseny növelése a pénzügyi szolgáltatások kiskereskedelmében, és az országhatárokon átnyúló egységes keret konszolidálása a nagykereskedelmi piacoknál és a befektetési üzletágban.
- D Az EU pénzügyi intézményeinek határokon átnyúló felügyeletének és válságmenedzmentjének megfelelő eszközök kifejlesztése.

A második terület céljai és akciói az 1. táblázat első oszlopához, a tudásalapú gazdaság és társadalom (gazdasági dimenzió) kapcsolhatók. Különösen a belső piac megteremtésének befejezése ponthoz, és a versenyképességet támogató strukturális reformokhoz.

Az ide tartozó területek a termelő és szolgáltató szféra különböző szegmenseit eltérően érintik. Az itt szereplő első és második célt adminisztratív intézkedésekkel igyekeznek elérni: A SBA formálódik. A felsorolt akciók a kkv-k piaci lehetőségeit igyekeznek adminisztratív úton elősegíteni. Nem látszik annak nyoma, amit a 2007-es versenyképességi jelentés felvázol: lehet-e és mit kezdeni azzal a jelenséggel, hogy „értékháló” (value networks) alakulnak ki, amelyekhez a kkv szektor kapcsolódni tudása a szektor előtt álló egyik legnagyobb kihívás. Az ezekbe való bekapcsolódás és részvétel adminisztratív eszközökkel nem vagy csak kevéssé kezelhető. Az EU szinten történő adminisztrációs terhek csökkentése üdvözlendő, kérdés, hogy az EU tagországok szintjén lehet-e ezeket valamiképpen figyelemmel kísérni és összehasonlíthatóvá tenni. A terület harmadik célja az egységes belső piac megteremtése terén irányoz elő további lépéseket. Az egységes belső piac nagyobb versenyt jelent a vállaltok számára, ami kedvezhet a méretgazdaságosságnak, és nyomást jelenthet a költségek csökkentésére.

3. Tudásba és innovációba való befektetés

6. cél: A Közösség az ötödik szabadság (a **tudás szabad áramlása**) megvalósítására törekszik, és létrehoz egy valódi **Európai Kutatási térséget**.

- A K+F erőforrások EU-szintű összegyűjtése a hatékonyabb felhasználásuk érdekében (2008. végére közös programok területeiben való megegyezés, 2010 végéig közös projektek elindítása).
- B EU tagországokon belül a kutatók karrier lehetőségeinek és mobilitásának javítása ún. „Európai útlevél” alapján.
- C Európai Innovációs és Technológiai Hivatal felállítása.
- D Új generációs, világszínvonalú kutatási eszközök és berendezések felállítása - 2009-re javaslat a közösen meghatározott projektek indítására.

7. cél: A Közösség javítja az **innováció keretfeltételeit**, különösen a kockázati tőke és a szellemi tulajdonjogok területén.

- A EU-szintű kockázati tőke piac megteremtése
- B KKV-k számára befektetési készség és finanszírozáshoz való hozzáférés fejlesztése
- C EU-szabadalom létrehozatala, és a szabadalmaztatási rendszer fejlesztése a bejegyzési költségek csökkentésével és a jogbiztonság növelésével

A harmadik terület céljai és akciói egyértelműen az 1. táblázat első oszlopához kapcsolódnak (tudásalapú gazdaság és társadalom, gazdasági dimenzió), mégpedig az első és második ponthoz (K+F és innováció).

A vállalati versenyképesség szempontjából értékelve ezt a területet, szigorúan véve ez azt jelenti, hogy a kutatói szféra számára kerülnek lehetőségek megfogalmazásra. Hiányoznak a vállalati lehetőségek és a kapcsolódásukra vonatkozó ösztönzők. Megengedőbben tekintve e területet, a megvalósuló projektek eltérő lehetőségekkel kecsegtetnek a különböző profilú és méretű vállalatok számára – de csak azok számára, akik kiemelt EU kutatási területekhez tudnak kapcsolódni.

4. Energia és klímaváltozás

8. cél: A Közösség befejezi az **energia egységes piacának** megteremtését, és egy klímaváltozási csomagot fogad el annak érdekében, hogy megfelelő keretek biztosítsák, hogy az **üvegház hatásért felelős gázok kibocsátása 20%-kal csökken**, és az energia felhasználásban a **megújítható energia felhasználása eléri a 20%-ot 2020-ra**.

- A Jogszabály alkotási csomag elfogadása 2009. májusig azzal a céllal, hogy a villamos energia és a gáz piac belső piacát megteremtésék. Az egységes energia piac elősegíti a versenyt és a befektetéseket, erősíti az energia szabályozó hatóságok kölcsönös függését és együttműködését, és a piaci integráció előtti technikai akadályokat megszünteti.
- B Törvényhozatali csomag elfogadása az EU üvegház hatásért felelős gázkibocsátására és a megújítható energia felhasználására vonatkozó céljainak elősegítésére.

9. cél: A Közösség egy, a **fenntarthatóbb termelésre és fogyasztásra ösztönző iparpolitikát** támogat, amely a megújítható energiákra, az alacsony szén tartalmú és erőforrás hatékony termékekre, szolgáltatásokra és technológiákra összpontosít.

- A EU szintű piac megteremtése a környezeti technológiákra, és az energia/erőforrás hatékony technológiák terén az európai vezető szerep megszerzésének támogatása.
- B Az EU energia adó direktívájának áttekintése annak érdekében, hogy az EU energia és környezeti céljai jobban kapcsolódjanak egymáshoz.
- C A szabályozás áttekintése annak érdekében, hogy a közbeszerzésben a nagyteljesítményű, környezetbarát termékek, technológiák és szolgáltatások, beleértve az épületeket is, kerüljenek előtérbe.

A negyedik terület egyértelműen megfeleltethető az 1. táblázat 3. oszlopának (fenntartható fejlődés, környezeti dimenzió).

E területen viszonylag egyértelmű a vállalati versenyképességre vonatkozó üzenet: a környezetvédelmi normák és szabályok szigorodnak. Az e területen lévő szigorúság jelenthet globális (EU-n kívüli) versenyelőnyt a kapcsolódó vagy érintett szegmensekben működő vállalatok számára.

5. Külső kapcsolatok

10. cél: Miközben a Dohai multilaterális tárgyalások lezárásán dolgozik a Közösség, **bilaterális tárgyalásokba kezd kulcsfontosságú kereskedelmi partnereivel**, hogy a

nemzetközi kereskedelem és befektetések új lehetőségeit nyissa meg, javítsa a piachoz való hozzáférést olyan országokban és szektorokban, ahol jelentős korlátok maradtak, és megteremtse egy szabályozási eljárásokra és sztenderdekre vonatkozó közös térséget.

- A Ambiciózus bilaterális megállapodások a fontos kereskedelmi partnerekkel, és a szomszédos és jelölt országokkal való integráció támogatása egy közös gazdasági térség megvalósításán keresztül.
- B A Közösség kereskedelmi eszközeinek potenciális felhasználása annak érdekében, hogy a Bizottság éves jelentése a piaci hozzáférésről továbbra is elkészülhessen.
- C A „Transatlantic Economic Council”-ban rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázása és más kulcsfontosságú kereskedelmi partnerekkel való együttműködés a kompatibilis eljárások és sztenderdek közös térségének kialakítására.
- D A hamisítások elleni, a szellemi tulajdonjogok védelmét szolgáló rendszer hatékonyságának fejlesztése, beleértve a multilaterális „Anti-counterfeiting Trade Agreement” (ACTA)-et is.

Az ötödik terület a globális kihívásokra kíván választ adni. Határozott szándékot mutat arra, hogy az EU felvállalni igyekszik egy, a tagországok vállalatainak érdekeit (piacra jutási lehetőségei elősegítése révén) szem előtt tartó külgazdasági stratégiát.

Összegzés

A Lisszaboni Stratégia fejlődésének és a vállalati versenyképesség kapcsolatának értékelése kutatói szemmel örvendetes. A 2006-os és 2007-es versenyképességi jelentések, és a 2005-től datálható Lisszaboni Stratégiák is, szemléletükben egy szakmailag igényes, a közgazdaságtani, különösen a növekedés elméletekben kitapintható új tendenciákat igyekeznek kezelni. Ez azt jelenti, hogy szétválasztásra kerültek a makrogazdasági és a mikrogazdasági közpolitikák, elismerve ez utóbbiak létjogosultságát. A 2007-ben indult költségvetési ciklusban a Lisszaboni Stratégia prioritásait is igyekeztek figyelembe venni. A meghirdetés óta eltelt idő arra utal, hogy az Európai Tanács is, és a Bizottság is levonja a tanulságokat, és beépíti működésébe.

A hazai vállalatok versenyképességével foglalkozó kutatóként is örvendetesek a Lisszaboni Stratégia formálása terén látható fejlemények: van létjogosultsága a versenyképességi megközelítésnek. A lehetőségek latolgatása szempontjából, tagországi alulnézetből az a tanulság vonható le, hogy az EU legfelsőbb szintű ajánlásai és javaslatai annyit érnek, amennyit egy tagország azokból át tud ültetni, meg tud valósítani a gazdasági közpolitikáiban. Az erőforrások felől nézve pedig annyi érhető el, amennyit az EU források lehívására elkészített tervek megvalósítása során a vállalati versenyképességet szolgáló programokra és akciókra fordítanak.

Hivatkozott irodalom

CEC (2007a) *Proposal for a Community Lisbon Programme 2008 – 2010*. Communication from the Commission to the European Parliament. The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (2007) 804 final. Brussels, 11.12.2007. Forrás: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/6_growth_and_jobs/doc/2007_clp.pdf. Letöltve: 2008. június 16.

- CEC (2007b) *Strategic report on the renewed Lisbon strategy for growth and jobs: launching the new cycle (2008-2010). Keeping up the pace of change.* Communication from the Commission to the Spring European Council. COM (2007) 803 final. Part I. Brussels, 11.12.2007. Forrás: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-report_en.pdf. Letöltve: 2008. június 16.
- CEC (2007c) *Raising productivity growth: key messages from the European Competitiveness Report. Communication from the Commission.* COM (2007) 666. Brussels, 31.10.2007. Forrás: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/compet_report_2007/comprep_2007_com_666.pdf. Letöltve: 2008. június 16.
- CEC (2007d) *Raising productivity growth: key messages from the European Competitiveness Report. Commission Staff Working Document. Accompanying document to the Communication from the Commission.* COM (2007) 1444. Brussels, 31.10.2007. Forrás: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/compet_report_2007/comprep_2007_sec_1444.pdf. Letöltve: 2008. június 16.
- Chikán A. – Czakó E. (2008) Versenyképesség vállalati nézőpontból. Megjelenés alatt: Chikán A. – Czakó E. (szerk.) (2008) *Vállalataink versenyképessége az új évezred küszöbén.* Akadémiai Kiadó. Budapest
- Chikán A. – Czakó E. (2003) Az EU versenyképesség-megközelítése és következményei a magyar vállalati versenyképességre, Társadalom és gazdaság, 2003/1., 25. kötet, p.79-87.
- Czakó E. (2004) Az EU versenyképesség felfogása, in Bagó E. – Bélyácz I. – Barta Gy. – Kádár K. – Katona J. – Mészáros T. – Papanek G. – Perényi Á. – Román Z. (szerk.) (2004) *Gazdasági szerkezet és versenyképesség az EU csatlakozás után.* A VIII. Ipar- és Vállalatgazdasági Konferencia előadásai, Pécs, 2004. október 21-22., 15-21. old.
- Czakó E. (2005) Versenyképességi programok néhány tanulsága a kormányzati szféra számára – az ír Versenyképességi Tanács és a Lisszaboni Stratégia, 11. műhelytanulmány, Versenyképesség Kutatások Műhelytanulmány-sorozat, BCE Versenyképesség Kutató Központ, Budapest, szeptember
- Czakó E. (2007) A közszféra hozzájárulása a gazdasági versenyképességhez. in Báger G. – Czakó E. (szerk.) (2007) *A közszféra és a gazdaság versenyképessége.* Állami Számvevőszék Fejlesztési és Módszertani Intézet. Tanulmánykötet. Budapest, 171-213. old. Elérhető: www.asz.hu
- EC (2000) Presidency Conclusions. Lisbon European Council 23 and 24 March, 2000
- EC (2001) Presidency Conclusions. Göteborg European Council 15 and 16 June 2001
- EC (2005) *Presidency Conclusions. European Council* Brussels 22 and 23 March 2005. Brussels, 23 March 2005. Forrás: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/84335.pdf. Letöltve: 2008. június 19.
- EC (2006) Presidency Conclusions. Brussels European Council 23 and 24 March, 2006. Brussels, 24 March 2006. Forrás: http://www.ue2006.at/en/News/Council_Conclusions/2403EuropeanCouncil.pdf. Letöltve: 2008. június 19.
- Farkas B. (szerk.) (2007) *A lisszaboni folyamat és Magyarország.* JATE Press. Szeged.
- Gács J. (2005) *A lisszaboni folyamat - egy hosszú távú stratégiai rejtélyei, elméleti problémái és gyakorlati nehézségei.* Közgazdasági Szemle. Március. 205-230. old.

- Kok, W. (2004) Facing the Challenge. The Lisbon Strategy for Growth and Employment. Report from the High Level Group chaired by W. Kok, November, http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html, letöltés ideje: 2005. 03.29.
- Mundschenk, S., Stierle, M. H., Stierle-von Schütz, U. and Traistaru, I. (eds) (2006) Competitiveness and Growth in Europe. Lessons and Policy Implications for the Lisbon Strategy. E. Elgar
- OJEU (2005) Council Recommendation of 12 July 2005 on the broad guidelines for the economic policies of the Member States and the Community (2005 to 2008). Official Journal of the European Union.(2005/601/EC) 6.8.2005 p.28-37. Forrás: http://ec.europa.eu/employment_social/employment_analysis/earnings/bepg_2005_601_ec_en.pdf. Letöltve: 2008. augusztus
- Sapir, A. (coord.) (2004) An Agenda for Growing Europe – The Sapir Report. Oxford University Press. Oxford
- WEF (2002) The Lisbon Review 2002-2003. An Assessment of Policies and Reforms in Europe, World Economic Forum, www.weforum.org, letöltés ideje: 2004. május